

LA TASCA REALITZADA PEL COS DE MOSSOS D'ESQUADRA

ROSA NEGRE COSTA

Sergenta del cos de Mossos d'Esquadra. Cap de la Unitat de Proximitat i Atenció al Ciutadà de la Regió Policial Girona

«L'esperança és el somni de les persones despertes» Aristòtil

1. INTRODUCCIÓ

L'escenari en el qual ofereix servei, des de l'inici del desplegament, el cos de Mossos d'Esquadra ha estat i segueix essent canviant. Com a exemple puc citar el municipi de Blanes, on viuen persones de més de cent països diferents i que reflecteixen la gran diversitat de la població.

La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masculista estableix diferents àmbits d'acció que van molt més enllà de la violència que es produeix contra la dona en l'àmbit familiar i ens la fa visible en altres espais:

- a) violència de parella
- b) violència familiar
- c) violència laboral
- d) violència sociocomunitària:
 - agressions sexuals
 - matrimonis forçats
 - tràfic i explotació de dones i nenes
 - mutilació genital femenina

Aquestes són les parcel·les on els diferents departaments de la Generalitat han de treballar coordinadament per assolir l'objectiu de màxims establert ja en l'enunciat de la Llei.

Policialment podem dir que des de fa anys el compromís envers la lluita contra la violència masculista és una realitat i que la tasca lliurada arreu del territori es pot concretar en els punts següents:

- a) atenció específica a les dones que pateixen aquest tipus de violència
- b) donar compliment a les mesures acordades pels òrgans judicials
- c) eliminar les barreres que en dificulten la detecció
- d) sensibilització i prevenció

2. ATENCIÓ ESPECÍFICA I COMPLIMENT DE LES MESURES ACORDADES PELS ÒRGANS JUDICIALS

Els grups d'Atenció a la Víctima (GAV) es dediquen específicament a les dones i l'experiència directa del treball i també del treball coordinat amb els altres operadors de la xarxa fa que els abordatges siguin cada dia més adequats a les necessitats de les víctimes. Així mateix es dona compliment a les mesures acordades pels òrgans judicials, que consisteixen a vetllar pel compliment de les ordres de no apropament i, si s'escau, de protecció policial.

A continuació exposaré alguns casos reals recollits del territori, bàsicament de la Regió Policial de Girona —servei on estic destinada—, que mostren la significació i la importància de la tasca policial.

2.1 ÀMBIT DE LA PARELLA

Fa un temps, durant una reunió de màxim interès amb la coordinadora de fiscals de Girona, la senyora Anna Meléndez, se'ns va transmetre la importància de recollir tota la informació en l'atestat policial, de reflectir tot allò que observa la patrulla que arriba en primera instància el lloc on s'ha comès el delictes, la rellevància de filtrar tots els detalls que ens trasllada la víctima, fins i tot el llenguatge gestual que es manifesta davant de determinades preguntes. Concretament, ens va explicar un cas real en què el fet que el policia fes constar per escrit que aquella víctima —que denunciava unes agressions físiques perpetrades pel seu marit— en el moment que fou preguntada per les relacions sexuals es va bloquejar, a posteriori va esdevenir clau per a l'establiment de la pena. La instrucció del cas disposava de material suficient per imputar l'encausat però aquella frase que d'entrada els havia passat desapercebuda després va ser recuperada per la fiscal i va servir per recollir informació de tal rellevància que el que hauria pogut quedar en una condemna de dos o tres anys va derivar en una condemna de nou anys de privació de llibertat per a l'autor dels fets.

En un altre cas que va passar a les comarques gironines, les mesures d'auto-protecció concises i pràctiques que un agent de seguretat ciutadana va facilitar a una víctima, i que aquesta va adoptar, van evitar un desenllaç que podria haver estat fatal. L'agent havia insistit en la importància de prendre les mesures d'autoprotecció i l'havia assessorada sobre la conveniència de desfer les passes fetes i de posar-se a cobert en cas d'observar el mínim moviment estrany en recorreguts fora del domicili. Al cap de pocs dies, quan la víctima sortia de casa seva com sempre, a les cinc del matí per anar a treballar, just deixar el portal, va observar en un cotxe que no li era familiar alguna cosa estranya que la va alertar; va recordar les paraules del policia, per la qual cosa va fer marxa enrere per posar-se a recer. L'encert de la reacció

la va salvar: en aquell vehicle hi havia l'agressor que l'esperava amb una escopeta de canons retallats. La idea era disparar a la víctima un cop estigués a la seva alçada però el canvi de rumb li va fer perdre uns segons, va haver de fer marxa enrere amb el cotxe i quan va disparar la víctima ja no estava en l'angle de visió.

2.2 ÀMBIT DE LA VIOLÈNCIA SOCIOCOMUNITÀRIA

En els casos en què la seguretat no ha pogut ser garantida i ha derivat amb una agressió sexual o en uns abusos sexuals, els grups d'Atenció a la Víctima contacten amb l'agredida per interessar-se pel seu estat i per informar-la dels recursos de suport psicològic que estan a la seva disposició. Els GAV fan de pont entre la víctima i el servei del territori per facilitar-li al màxim aquest accés. L'agraïment manifestat diverses vegades per les perjudicades o el fet que en ocasions la víctima o el seu representant legal no veuen la necessitat d'aquesta mena de suport fins que se'ls insta a emprar-lo, encara que sigui una primera visita, fa que ho valorem com un servei de qualitat.

Altres casos que coneixem són els de matrimonis forçats que vinculen a nenes residents a Catalunya amb motiu de pràctiques culturals esteses en els països d'origen de les famílies. Per això contactem amb la xarxa d'operadors que poden disposar d'informació de casos de risc per tal que es facin els abordatges pertinents que evitin la consumació d'aquests matrimonis, amb tot el que darrere d'aquesta paraula s'amaga.

Fa pocs dies una noia de setze anys va demanar ajut i protecció per evitar de marxar a Gàmbia, en un viatge que amagava intencions no reconegudes pels pares. En un atestat policial per un escapoliment de la menor quan tenia catorze anys, la mare va manifestar que l'havien venuda i que un dia s'hauria de casar amb l'home que havia pagat els diners quan era nena. Amb aquesta informació es va decidir l'adopció de mesures cautelars de protecció de la menor.

En referència a la prevenció de la mutilació genital femenina, hem tingut tot tipus de casos: dones que han demanat la intervenció policial per protegir les filles; famílies que després de vint-i-cinc anys de residir a Catalunya tenen una nena de cinc anys mutilada; homes que no poden assumir el compromís de vetllar per la no-mutilació fins que no tinguin el permís del seu propi pare (l'avi de la nena), al qual deuen obediència; i un llarg etcètera de casos al llarg dels darrers deu anys de treball.

Aquí presentaré dos casos resolts satisfactòriament: en primer lloc, el cas d'una nena de vuit anys la mare de la qual va comunicar a la mestra que al cap d'unes quantes hores se n'anaven de viatge i que, entre altres coses, serviria per mutilar la petita. La mestra ens va trucar de seguida, un divendres al migdia, i al cap d'una hora les diligències informatives ja eren a sobre la taula del Ministeri fiscal i del jutge. Aquella mateixa tarda es va prohibir la sortida de la menor. Tot i així, els pares van fer cas omís de la prohibició i la mare i la nena van sortir del país tal com estava previst. Des d'aquell moment i fins que no van tornar totes dues al cap de dos mesos es va fer un treball de seguiment al pare insistint-li de la importància que la nena tornés bé. Cal tenir en compte que quan van passar aquests fets, practicar la mutilació fora de l'Estat espanyol no era delictiu. En tot cas, la nena va aterrar a Catalunya després de passar dos mesos d'unes vacances perfectes.

El segon cas és el d'una intervenció feta en el domicili d'una família en què les filles grans estaven mutilades i això era un indicador que ens feia pensar en el risc que ho patís la filla petita. La sorpresa van ser els arguments esgrimits per la mare per mostrar-nos amb convenciment el canvi de posicionament familiar respecte de la pràctica. Va explicar que havia rebut una xerrada informativa de la policia i que, entre altres coses, s'havien fet quatre apunts sobre els riscos sanitaris i legals de portar a terme una mutilació que li van obrir els ulls i la van fer reflexionar sobre la tradició. En els dos anys que havien passat des de la xerrada hi havia hagut temps suficient per convèncer el marit i la família del país d'origen.

3. ELIMINAR LES BARRERES QUE EN DIFICULTEN LA DETECCIÓ

El cos de Mossos d'Esquadra també treballa per facilitar la detecció de les situacions de risc en qualsevol dels àmbits que estableix la Llei.

Esmento com a exemple el treball fet amb la xarxa d'operadors per prevenir la mutilació genital femenina i detectar les situacions de risc a la Regió Policial de Girona. Amb l'impuls de la Secretaria d'Immigració, s'han creat un total de divuit taules de treball local representades pels operadors identificats com a responsables dels abordatges en el Protocol de Prevenció de la Generalitat de Catalunya. Aquesta participació policial de treball a la xarxa, portada a terme pels professionals de les oficines de relacions amb la comunitat, té com a objectiu evitar que cap nena de família practicant abandoni el país sense que s'hagi fet un abordatge i s'hagi manifestat contrària a la pràctica. Aquestes intervencions es plantegen inicialment com a preventives i es fan des de salut o des del treball comunitari, que ha d'obrir portes a la reflexió i al debat sobre la pràctica.

El més important és treballar amb temps, controlar tota la casuística local, sumar informacions i, en cas que calgui, prendre les mesures cautelars a temps i no quan ja hi ha bitllets comprats o quan les famílies ja són a l'aeroport. Evitar ingerències innecessàries, treballar coordinadament i, sobretot, promoure que s'abandoni la pràctica per convenciment propi i no per imposició legal ajudarà a prendre el camí més curt per arribar a l'eradicació. Si l'objectiu és eradicar la mutilació a Catalunya ens adonarem que és tan fàcil com assumir que cada nena té un/una pediatre/a de referència, un/una mestre/a, un/una policia, un/una treballador/a social... que en el marc del protocol han de vetllar per la seva integritat física i coordinar-se en el cas que calgués una intervenció.

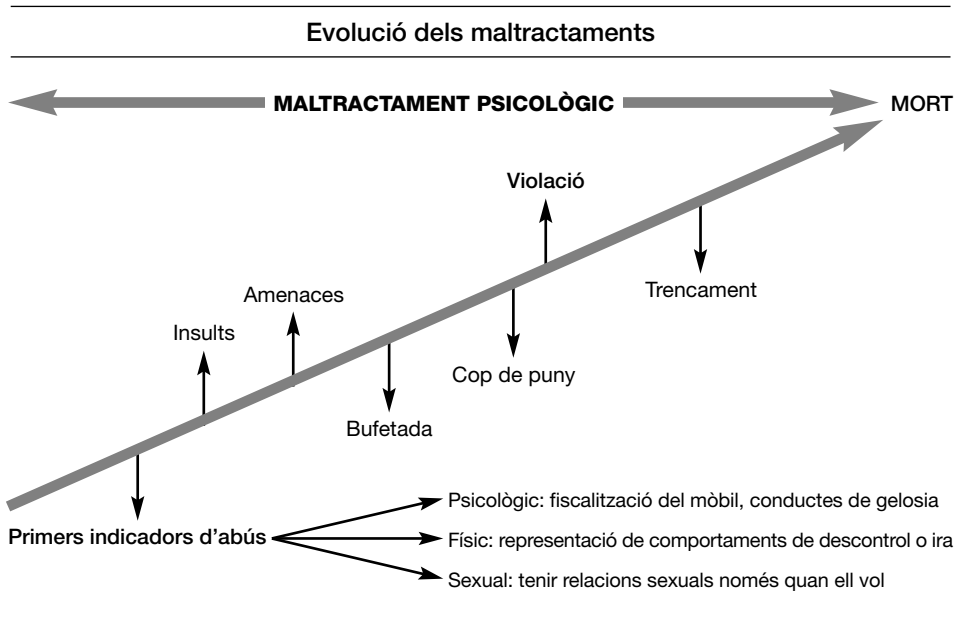
4. SENSIBILITZACIÓ I PREVENCIÓ

4.1 PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA A LES ESCOLES

En aquest àmbit participem en les accions pedagògiques i comunicatives adreçades a generar canvis en l'imaginari social, a evitar o disminuir la incidència de la problemàtica mitjançant la reducció dels factors de risc, com poden ser el

desconeixement del marc legal, la manca d'informació sobre el fenomen i les diferents manifestacions dels indicadors d'abús. Volem un futur lliure de violència i pensem que la millor manera és treballar amb el jovent.

En els col·loquis a les escoles amb l'alumnat de quart d'ESO s'explica el fenomen de la violència masclista: què és, característiques, efectes i recursos institucionals per fer-hi front. Un dels punts claus és la visualització dels maltractaments com un procés, no com un fet puntual.

A partir d'aquest esquema es convida l'alumnat a reflexionar sobre les seves aportacions i sobretot en com tots han obviat el que va passar al principi de qual-sevol relació violenta, els primers indicadors d'abús. A partir d'aquí se'ls explica que la primera bufetada sempre té uns senyals previs que han preparat la víctima per a aquesta agressió i per neutralitzar-ne, moltes vegades, la resposta. Reflectim els primers indicadors d'abús, com ara el control de les amistats, del mòbil, de la manera com va vestida, de les sortides... situacions que molts cops es justifiquen sota el paraigua de la gelosia i de l'estimació que se suposa que l'agressor sent per la víctima.

Un cop el jove ha reflexionat sobre aquests primers indicadors és convidat a pensar sobre la resposta que mereixen aquestes conductes.

4.2 PREVENCIÓ DE LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA

Es duen a terme xerrades informatives per a la prevenció d'aquest tipus de violència, adreçades a col·lectius de risc, com poden ser grups d'homes immigrants.

4.3 PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN L'ÀMBIT DEL COL·LECTIU IMMIGRAT

En primer lloc, l'objectiu és fer un apropament, una acollida, que es conegui el model policial, reforçar la confiança; en segon lloc s'aprofita l'espai per tractar temes d'interès compartit, i la violència masclista n'és un.

Es tracta que qualsevol dona pugui reconèixer qualsevol tipus de violència que pugui patir en el marc d'una relació de parella, que sàpiga identificar uns maltractaments psicològics, unes agressions en el marc del matrimoni... i que sigui capaç de donar-hi resposta i protegir-se.

5. REPTES DE PRESENT I DE FUTUR

En primer lloc, treballem per detectar els casos silenciats.

També volem donar resposta adequada a les víctimes mitjançant uns seguiments de qualitat, de treball transversal, i mirant d'evitar la victimització secundària.

En definitiva, cal trencar les inèrcies, canviar l'imaginari col·lectiu, canviar els valors, per tal que les noves generacions no reproduïxin les mateixes conductes.

Volem resoldre les urgències del present sense oblidar la perspectiva de futur, ja que una societat d'igualtats és possible.